

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ การศึกษาเพื่อวางแผนจัดการพื้นที่ในความรับผิดชอบ
ของหน่วยจัดการต้นน้ำแม่และ อำเภอแม่แตง
จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน นาย ศาคร ถาวงษ์กลาง

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ :

ศาสตราจารย์ ดร.มนัส สุวรรณ	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลีสุวรรณ	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการศึกษารวบรวมได้จากการศึกษาเอกสาร การสำรวจ
ภาคสนาม สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และการเข้าร่วมประชุมสัมมนาเวที
ชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้
มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการสถิติเชิงพรรณนา แล้วนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดการพื้นที่
ในความรับผิดชอบของหน่วยจัดการต้นน้ำแม่และ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนในพื้นที่ความรับผิดชอบของหน่วยจัดการต้นน้ำแม่และ
ประกอบด้วยชุมชนหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ชุมชนดั้งเดิม คือ ชุมชนบ้านแม่แม่ม และชุมชนบ้าน
ห้วยหก (ชาวไทยพื้นเมืองและกะเหรี่ยง) และชุมชนที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากท้องถิ่นอื่น คือ
ชุมชนบ้านทุ่งยั้ง (มุขและอีโก้) ในอดีตชุมชนดั้งเดิมประกอบอาชีพทางการเกษตรเพื่อการ
ยังชีพ ได้แก่การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ สำหรับชุมชนที่ย้ายมาจากท้องถิ่นอื่น มีการบุกเบิกพื้นที่ป่า
เพื่อทำการเกษตรอย่างเข้มข้น แต่ทั้ง 3 ชุมชนต่างมีวิถีการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายมีความผูกพัน
กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยกฎระเบียบจารีตประเพณีและความเชื่อของ

ชุมชน นอกจากนี้ชุมชนชาวไทยพื้นเมืองและชาวกะเหรี่ยงยังมีศักยภาพในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าชุมชนชาวมุเซอและชาวอีก้อ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติพื้นที่ในความรับผิดชอบของหน่วยจัดการต้นน้ำแม่และ
จากการเข้ามาควบคุมของหน่วยงานรัฐใช้มาตรการทางกฎหมาย โดยการประกาศพื้นที่ป่าอนุรักษ์
มีผลทำให้ชุมชนขาดความมั่นใจในสิทธิการใช้ประโยชน์ ทำให้ระบบการพึ่งพาป่าที่ชุมชนเคย
ปฏิบัติสืบต่อกันมาอ่อนแอ ความเข้มแข็งภายในชุมชนลดน้อยลง ผลจากการศึกษากระบวนการ
แบบมีส่วนร่วม (AIC) ที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
ภายในชุมชนร่วมกับทางราชการ พบว่า ชุมชนยังมีจิตสำนึกและมีศักยภาพเพียงพอในการเข้ามา
มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์และการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยอาศัย
ระบบความเชื่อจารีตประเพณีและวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ กระบวนการ
ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ต้นน้ำอันจะนำไปสู่การ
ปฏิบัติงานที่ร่วมมือกันของทุกฝ่าย สุดท้ายจะบังเกิดผลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
และการอยู่ร่วมกันของคนกับป่าอย่างยั่งยืน

Independent Study Title	The Study for Planning and Managing the Responsible Area of Mae sae Watershed Unit, Mae Tang District, Chiang Mai	
Author	Mr. Sakorn Thawongklang	
M.A.	Men and Environment Management	
Examining Committee	Prof. Dr.Manat Suwan	Chairman
	Assoc.Prof.Dr. Chukiat Leesuan	Member
	Assoc.Prof.Dr.Anurak Panyanuwat	Member

Abstract

This research was conducted to study the problems and obstacles in natural resources management. Data were collected from various sources such as documentations, field trips, key informant's interviews, and seminars held by villagers to exchange opinions concerning natural resources management. The data were, then, analysed using qualitative study method. The accurate data were used in formulating trend for the management plan in the responsible area of Mae Sae Watershed Management Unit, Mae Tang District, Chiang Mai.

It was found that the communities in the responsible area of Mae Sae Watershed Management Unit consisted of many ethnic groups. The traditional communities were Ban Maemam, Ban Huai Hok (native Thai and Karen) and the migrated community, BanThungYao (Lahu and Akha). In the past, those communities led their lives on sustainable agriculture such as crop cultivation and stock raising. Every community had its own simple way of living, which attached to the natural resources and environment based on their tradition and belief. Besides, the native Thai and Karen communities had more potential in managing the natural resources than Lahu and Akha communities.

The natural resources management in the responsible area of Mae Sae Watershed Management Unit was controlled by the government agencies by using

Thai laws. After the area was announced as a conservation forest, there had been less confidence among people within and across the communities to utilize the forests. Consequently, there was a weakness in community and forests reliance, which affected social strengthness within communities. The application of AIC technique showed that the opportunity, which was provided by the government for the communities to participate in planning and managing natural resources, showed their sufficient awareness and potential among the communities in taking part in natural resources reservation, utilization and maintenance. Those activities were guided by their ancestors' rules of culture, tradition and belief. This participation process could lead the people to watershed natural resource management and cooperation which should result in the natural resource conservation and the sustainability of people and forests.